

Právní věta:

Jednání fyzické osoby, byť konkrétně nezjištěné (§ 8 odst. 3 t. o. p. o.), lze právnické osobě přičítat ve smyslu § 8 odst. 2 písm. a) nebo b) t. o. p. o., bylo-li zjištěno, že trestněprávně významný následek vzešel z opomenutí (§ 112 tr. zákoníku) osoby ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost [§ 8 odst. 1 písm. b) t. o. p. o.], nebo jejího zaměstnance [§ 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o.]. Měla-li tato fyzická osoba relevantní informace o zcela reálně hrozícím nebezpečí (např. pádu stromu na vozovku ve správě dané právnické osoby) a současně i povinnost takovému nebezpečí zabránit, přičemž tuto povinnost nesplnila, takže v důsledku pádu stromu na vozovku byl usmrčen člověk, lze právnické osobě takového zaviněného opomenutí fyzické osoby přičítat a uznat ji vinnou přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku za užití § 7 t. o. p. o.

Soud:

Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí:

26.09.2023

Spisová značka:

6 Tdo 472/2023

ECLI:

ECLI:CZ:NS:2023:6.TDO.472.2023.3

Typ rozhodnutí:

USNESENÍ

Heslo:

Opomenutí

Přičitatelnost činu právnické osobě

Usmrcení z nedbalosti

Dotčené předpisy:

§ 8 odst. 2 písm. a) t.o.p.o.

§ 8 odst. 2 písm. b) t.o.p.o.

§ 8 odst. 3 t.o.p.o.

§ 112 tr. zákoníku

§ 143 odst. 1 tr. zákoníku

Kategorie rozhodnutí:

A

Publikováno ve sbírce pod číslem:

31 / 2024

6 Tdo 472/2023-1044

USNESENÍ

Nejvyšší soud rozhodl v neveřejném zasedání konaném dne 26. 9. 2023 o dovolání, které podala obviněná právnická osoba **Ředitelství silnic a dálnic ČR**, IČ: 659 93 390, se sídlem Na Pankráci 546/56, 140 00 Praha 4 – Nusle, proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 31 To 227/2022, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 33 T 66/2018, takto:

Podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. se dovolání obviněné právnické osoby Ředitelství silnic a dálnic ČR, IČ: 659 93 390, **odmítá**.

Odůvodnění:**I.****Dosavadní průběh řízení**

1. Rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 25. 2. 2022, sp. zn. 33 T 66/2018 (dále také jen „rozsudek soudu prvního stupně“), byla obviněná právnická osoba Ředitelství silnic a dálnic ČR (dále také jen „obviněná“) uznána vinnou přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku za užití § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „t.o.p.o.“).

2. Za tento trestný čin byla odsouzena podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 67 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku a § 18 t.o.p.o. k peněžitému trestu ve výměře 200 denních sazeb po 50 000 Kč, celkem 1 000 000 Kč. Podle § 23 t.o.p.o. jí byl uložen také trest uveřejnění rozsudku v plném znění výroku o vině a trestu ve

dvou celostátních denících, s uvedením názvu právnické osoby a jejího sídla, přičemž údaje umožňující identifikaci fyzické osoby, která je odlišná od obžalované právnické osoby, uvedené ve výroku rozsudku a v jeho odůvodnění, musí být před uveřejněním anonymizovány, a to ve lhůtě do 2 měsíců od nabytí právní moci rozhodnutí. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo rozhodnuto rovněž o nárocích na náhradu majetkové škody (poškozených Europe Trade, s. r. o., a L. G.) a nemajetkové újmy (poškozených L. a D. G.). Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla poškozená L. G. odkázána se zbytkem svého nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Proti tomuto rozsudku podaly obviněná a poškozená L. G. odvolání, o nichž rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 31 To 227/2022. Z podnětu odvolání obviněné odvolací soud podle § 258 odst. 1 písm. d), f) tr. ř. napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. rozhodl tak, že obviněnou uznal vinnou přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku za užití § 7 t.o.p.o., jehož se podle skutkových zjištění jmenovaného soudu dopustila tím, že

„jako právnická osoba jednající nezjištěnou osobou ve vedoucím postavení vykonávající řídicí a kontrolní činnost a nezjištěným zaměstnancem uvedenými v § 8 odstavec 1 písmeno b), d) zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, v době od 1. 12. 2016 do 2. 3. 2017 v rozporu s § 9 odstavec 3 a § 15 odstavec 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, nesplnila svou povinnost dbát o náležitou údržbu a péči o listnatý strom topol kanadský (Populus x canadensis) číslo XY (číslo štítku XY), nacházející se na pozemku p.č. XY v obci XY, katastrální území XY, ve vlastnictví České republiky s právem hospodařit Ředitelství silnic a dálnic ČR, přičemž měla být provedena vhodná a přiměřená opatření vedoucí k pokácení uvedeného stromu, a současně nezbytnost neprodleně jej pokácet z důvodu silně narušeného zdravotního stavu stromu, která byla obviněné právnické osobě známa nejméně v době od 17. 6. 2013 ze znaleckého posudku č. 23/154/2012 Ing. Tomáše Sochy, DiS., znalce z oboru ochrana přírody, a následně také od 10. 8. 2016 ze znaleckého posudku společnosti SAFE TREES, s.r.o., a v důsledku zanedbání těchto povinností nebyla nezjištěným zaměstnancem právnické osoby provedena opatření k zamezení možných následků trestného činu, jež lze spravedlivě požadovat, spočívající v řádné kontrole, údržbě a pokácení tohoto stromu, aby nebyla ohrožena bezpečnost řádného užívání pozemní komunikace, kdy k jednání došlo v rámci činnosti obviněné právnické osoby, jímž se rozumí mimo jiných také údržba vegetace u silnic I. třídy, a zároveň toto opomenutí nezjištěného zaměstnance, který nezajistil náležitou péči a údržbu, nebylo zjištěno a napraveno ani žádnou z osob ve vedoucím postavení, uvedených v § 8 odstavec 1 písmeno a) až c) zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, které v rámci činnosti organizace při kontrole nad činností zaměstnanců zejména nezajistily kontrolu uvedení závěrů znaleckých posudků svými podřízenými do praxe, což po nich lze rovněž spravedlivě požadovat, a neučinily tak nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků, čímž bylo zapříčiněno to, že dne 2. 3. 2017 v době kolem 12:20 hodin došlo v obci XY, okres XY, v km 56,925 silnice I. třídy č. XY, z důvodu havarijního zdravotního stavu, ke zlomení a pádu listnatého stromu topol kanadský (Populus x canadensis) číslo XY (číslo štítku XY), nacházejícího se na pozemku p.č. XY v obci XY, katastrální území XY, ve vlastnictví České republiky s právem hospodařit Ředitelství silnic a dálnic ČR, z levé strany na nákladní motorové vozidlo tovární značky Tatra 148, RZ XY, které řídil P. G., narozený XY, po silnici I. třídy č. XY ve směru od obce XY na obec XY, v důsledku čehož P. G. přejel s vozidlem do protisměru, kde se bočně střetl s protijedoucím nákladním motorovým vozidlem tovární značky Peugeot Boxer, RZ XY, řízeným M. Š., narozeným XY, a dále s vozidlem sjel do levého silničního příkopu, kde narazil do dalších topolů, následkem čehož P. G. utrpěl otevřené drtivé poranění hlavy s rozmožděním a výhřezem mozku a mozečku, zlomeninu těla a oblouku 7. krčního obratle s předozadním posunem úlomku, mnohočetné zlomeniny všech žeber oboustranně v několika liniích a s úlomky žeber pronikajícími do obou hrudních dutin, zlomeninu hrudní kosti, roztržení skloubení mezi levou klíční kostí a nadpažkem, zlomeninu nadpažku levé lopatky, zlomeninu žeberních výběžků 1-5 bederního obratle oboustranně, otevřenou tříštivou zlomeninu okovce pravé loketní kosti, vícečetné trhliny a pohmoždění obou plic, odtržení levé plíce od stopky, trhlínu osrdečníku, vícečetné trhliny síní a komor srdce oboustranně, povrchovou trhlínu pravé věnčité tepny, trhlínu hrudní srdečnice ve vzestupné části i v oblouku, zakrvácení obou hrudních dutin a lehké zakrvácení břišní dutiny, dvojitou trhlínu levé krční tepny, trhlínu bránice vpravo, rozmoždění sleziny s odhmožděním od stopky, trhlínu žaludku, pohmoždění těla slinivky břišní, vícečetné povrchové trhliny a centrální trhlínu jater, přehmoždění kořene jazyka, trhlínu hrotu jazyka, mnohočetné povrchové tržné ranky v obličeji a v obou horních končetinách, mnohočetné oděrky a podkožní krevní výrony celého těla, vícečetné tržné zhmožděné i řezné rány trupu a horních končetin a krku, kterým na místě nehody podlehl, kdy bezprostřední příčinou jeho smrti byla mnohočetná drtivá poranění kostry a orgánů neslučitelná se životem“.

4. Za tento trestný čin obviněnou odsoudil podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 18 odst. 1, 2 t.o.p.o. a § 68 odst. 1 tr. zákoníku k peněžitému trestu ve výměře 200 denních sazeb po 50 000 Kč, celkem 1 000 000 Kč. Podle § 23 t.o.p.o. jí uložil také trest uveřejnění rozsudku v plném znění výroku o vině a trestu ve dvou celostátních denících, s uvedením názvu právnické osoby a jejího sídla, přičemž údaje umožňující identifikaci fyzické osoby, která je odlišná od obžalované právnické osoby, uvedené ve výroku rozsudku a v jeho odůvodnění, musí být před uveřejněním anonymizovány, a to ve lhůtě do 2 měsíců od nabytí právní moci rozhodnutí. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. rozhodl rovněž o nárocích na náhradu majetkové škody (poškozených Europe Trade, s. r. o., a L. G.) a nemajetkové

újmy (poškozených L. a D. G.). Podle § 229 odst. 2 tr. ř. poškozené L. G. a D. G. odkázal se zbytkem jejich nároků na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních. Odvolání poškozené L. G. zamítl podle § 256 tr. ř.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Citovaný rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 31 To 227/2022 (dále také jen „napadený rozsudek“), napadla obviněná dovoláním, v němž uplatnila dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř.

6. K důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. namítla, že napadený rozsudek nesplňuje požadavek, aby z odůvodnění rozhodnutí obecných soudů vyplýval vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů a právními závěry na nich vybudovanými. Extrémní rozpor spatřuje v hodnocení podaných vysvětlení a výsledků svědků. Klíčovou pasáží je bod 23. napadeného rozsudku, z něhož plyne, že odvolací soud její zavinění odvozuje od zavinění „zaměstnanců provozního úseku Správy XY ŘSD“, kteří měli „povědomost o špatném zdravotním stavu spadlého stromu k datu 1. 12. 2016“. Konkrétně soud jmenoval J. V. a J. Š. Z odůvodnění pak není podle obviněné jasné, které další zaměstnance měl odvolací soud na mysli, případně zdali nějaký další vůbec v úvahu připadali, jelikož přehled zaměstnanců úseku Správy XY ŘSD není založen ve spise. Vzhledem k provedenému dokazování a argumentaci obsažené v napadeném rozsudku lze odhadovat, že v úvahách soudu žádná další osoba nefigurovala, resp. figurovat nemohla. Odvolacímu soudu vytkla, že se zaviněním uvedených osob, popř. důvody, proč zavinění na jejich straně nespátřuje, v podstatě vůbec nezabýval, což je v rozporu s konstrukcí přičitatelnosti jednání ve smyslu § 8 t.o.p.o. Při svých závěrech vycházel z obsahu úředního záznamu o podaném vysvětlení J. V. a výsledku J. Z. při hlavním líčení. Tyto však podle obviněné interpretoval nesprávně. Za důležitou okolnost spatřuje také to, že J. Z. byl zaměstnancem obviněné do 30. 6. 2016, teprve 1. 12. 2016 přitom došlo k novelizaci § 7 t.o.p.o. do současné podoby negativního výčtu trestných činů, kterých se právnická osoba dopustit nemůže. Předchozí pozitivní výčet trestné činy proti životu a zdraví vůbec nezahrnoval, a tedy se jich právnická osoba dopustit nemohla. Z tohoto důvodu lze proto osobu J. Z. při úvahách o možné přičitatelnosti vyloučit. To ostatně podle obviněné odvolací soud sám uznal (bod 21. napadeného rozsudku).

7. Dále uvedla, že u J. V. a J. Š. není prokázáno, zda se s předmětnými posudky vůbec seznámili. Pokud jde o J. Š., ten nebyl v řízení vůbec vyslechnut a odvolací soud mu nevěnoval v rozsudku bližší pozornost. Interpretace podaného vysvětlení J. V. pak neodpovídá skutečnému obsahu podaného vysvětlení. Obviněná následně blíže rozvedla svou argumentaci stran povědomí J. V. o předmětných posudcích, přičemž podle jejího názoru J. V. vycházel při svém podání vysvětlení z toho, co mu později řekl J. Z., nikoli z toho, co vnímal svými smysly. V této souvislosti uvedla, že sice dala souhlas s přečtením předmětného úředního záznamu v hlavním líčení ve smyslu § 211 odst. 6 tr. ř., učinila tak však za jiné důkazní situace, v době, kdy jí nesprávná interpretace tohoto vysvětlení ze strany odvolacího soudu nebyla a nemohla být známa. V neposlední řadě upozornila na to, že J. Z. podal své vysvětlení jako osoba podezřelá tedy jako potenciální pachatel. V tomto ohledu proto mohl uvádět zjevné nepravdy či lhát. Na základě toho nelze podle obviněné vyloučit, že J. Z. V. s posudkem ve skutečnosti nikdy neseznámil. Argumentační linka odvolacího soudu o možném zavinění J. V. je navíc překvapivá, jelikož se jím orgány činné v trestním řízení pečlivě zabývaly a opakovaně vyhodnotily, že dáno není, přičemž soud prvního stupně výslovně uvedl, že mu nelze klást k tíži zavinění předmětné dopravní nehody.

8. Obviněná proto uvedla, že odvolací soud zjevně hodnotil provedené důkazy jinak než soud prvního stupně, neboť došel k jiným závěrům, aniž by však postupoval podle § 259 odst. 3 písm. a), b) tr. ř. Shrnuje, že došlo k tzv. deformaci důkazů, z nichž jsou vyvozována zjištění, která z nich vůbec nevyplývají, čímž je dán extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a na jejich základě učiněnými skutkovými zjištěními ve smyslu uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Odvolací soud z podání vysvětlení a výsledků daných osob vyvodil nesprávný závěr o tom, že tyto osoby mohly a měly vědět o hrozícím nebezpečí zájmu chráněnému zákonem. Takový závěr však podle obviněné nemá vazbu na obsah provedených důkazů při žádném logickém způsobu jejich hodnocení.

9. Pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. obviněná podřadila argumentaci, že odvolací soud nesprávně právně posoudil otázku naplnění subjektivní stránky trestného činu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku některou, byť neztotožněnou fyzickou osobou uvedenou v § 8 odst. 1 t.o.p.o. Uvedla, že i bez zjištění konkrétní fyzické osoby musejí pro aplikaci § 8 odst. 3 t.o.p.o. existovat důvody, které by jinak dostatečně odůvodňovaly závěr, že skutek nezjištěná osoba spáchala a bylo by proti ní zahájeno trestní stíhání. Vytkla mu, že nespécifikoval tuto konkrétní osobu ve smyslu § 8 odst. 1 písm. a) až d) t.o.p.o., která měla být pachatelem a jejíž jednání jí lze přičítat. Naopak u všech v úvahu připadajících osob zároveň jejich hypotetickou trestní odpovědnost orgány činné v trestním řízení vyloučily. Není proto možné podle obviněné dovozovat její trestní odpovědnost na základě jednání osob jmenovaných v bodě 23. napadeného rozsudku. Především pak odvolacímu soudu vytkla, že se

nevěnoval zavinění na straně této neztotožněné fyzické osoby ve smyslu § 8 odst. 3 t.o.p.o. Není tak zřejmé, na základě jakých skutečností dovodil naplnění znaku subjektivní stránky předmětného trestného činu.

10. Obviněná zopakovala, že pokud se odvolací soud překvapivě odchýlil od hodnocení důkazů provedeného soudem prvního stupně, dopustil se ve světle judikatury Ústavního soudu zásahu do jejího práva na spravedlivý proces, čímž zároveň zavedl dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Nesprávně (a překvapivě) tak odvolací soud dovodil naplnění znaku nedbalosti, ačkoli nebylo prokázáno zavinění žádné fyzické osoby, jejíž jednání jí (obviněné) lze přičítat.

11. Závěrem proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal odvolacímu soudu věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout. Obviněná učinila také podnět ve smyslu § 265o odst. 1 tr. ř. k odložení výkonu napadeného rozsudku v té části, kterou jí byl uložen trest uveřejnění rozsudku podle § 23 t.o.p.o.

12. *K dovolání se vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“), který uvedl, že jakkoli není trestní odpovědnost právnické osoby závislá na tom, zda se podaří individuálně usvědčit fyzickou osobu, jejíž jednání bude možné právnické osobě přičítat, musí existovat důvody, pakliže by tato osoba byla známa, dostatečně odůvodňující závěr, že trestný čin spáchala a bylo by proti ní zahájeno trestní stíhání. V této souvislosti zdůraznil, že zaměstnanec J. S., který byl jako vedoucí úseku výstavby ŘSD XY garantem realizace odstranění nebezpečného stromu, zemřel na přelomu července a srpna 2016, tedy před rozšířením kriminalizace právnické osoby za usmrcení z nedbalosti podle § 143 tr. zákoníku.*

13. Státní zástupce připomněl bod 23. napadeného rozsudku, z něž se podává, že povědomost o špatném zdravotním stavu spadlého stromu měli k datu 1. 12. 2016 zaměstnanci provozního úseku Správy XY ŘSD, a to na základě dvou dendrologických posouzení z roku 2013 a 2016, minimálně J. V. coby vedoucího provozního úseku, přičemž s ohledem na již ukončené rekonstrukční práce silnice I/XY byla plně v kompetenci provozního úseku realizace kroků vedoucích k odstranění havarijního stavu stromu. Pokud vedoucí provozního úseku a rovněž ani žádný z dalších zaměstnanců – např. J. Š., v jejichž kompetenci se nacházel řádný výkon údržby silnic, nijak nekonali ve vztahu k eliminaci označeného bezpečnostního rizika, jde o jednání osob spadajících pod § 8 odst. 1 písm. b), d) t.o.p.o., byť tyto fyzické osoby neměly být po provedeném dokazování zjištěny.

14. V návaznosti na to uvedl, že prvně uvedený okruh fyzických osob, jejichž jednání je právnické osobě přičitatelné, zahrnoval zaměstnance při plnění pracovních úkolů ve smyslu § 8 odst. 1 písm. d) t.o.p.o. Trestní odpovědnost za přečin usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku byla spojována zvláště se zaměstnanci provozního úseku Správy XY ŘSD. Blíže bylo uvažováno – kromě J. V. v pozici vedoucího (viz níže) mohlo jít taktéž o J. S., který ale zemřel dříve – o J. Z., který pozici technika zase opustil před datem 1. 12. 2016, od něhož počíná opomenutí konat na vrub právnické osoby. Hrubý náznak zůstal u působení zaměstnance J. Š., který od 1. 7. 2016 převzal agendu po odejitím J. Z., přičemž nebyl v této trestní věci soudem vyslechnut. Ve vztahu k J. Š. schází podle státního zástupce vysvětlení, když už byl identifikován, možné spojitosti s přičitatelností vůči trestní odpovědnosti právnické osoby, i kdyby nakonec nebyl z nějakého důvodu sám trestně odpovědný. Třebaže by se jednalo ještě o jiného zaměstnance, tj. dosud neztotožněného, který jednal způsobem zprostředkovaně vedoucím k založení trestní odpovědnosti právnické osoby, pořád v odůvodnění odsuzujícího rozsudku absentuje argumentace – za podmínky, že se zásobník potenciálně konkrétních fyzických osob z daného pracoviště úplně nevyčerpal v důsledku předcházejícího vyřazování ostatních, ohledně existence důvodů, které by jinak dostatečně odůvodňovaly závěr, že přečin usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku spáchala a bylo by proti ní zahájeno trestní stíhání.

15. Státní zástupce dále uvedl, že odvolacím soudem byl zamýšlen i ten okruh fyzických osob, jejichž jednání je právnické osobě přičitatelné, který zahrnuje osoby ve vedoucím postavení vykonávající řídicí a kontrolní činnosti ve smyslu § 8 odst. 1 písm. b) t.o.p.o. Navenek zde není jednoznačně definován soubor tvořící osoby ve vedoucím postavení, z něhož by bylo možné vybírat další nezjištěné a neztotožněné osoby pro očekávané potřeby usuzování na samostatnou trestní odpovědnost obviněné právnické osoby. Státní zástupce uvedl, že pokud se mělo adresněji usuzovat na J. V. působícího ve vedení provozního úseku, nelze přehlédnout, že v pasážích napadeného rozsudku se o něm pojednává smíšeně rovněž ve vazbě na vystupování zaměstnanců jako takových. Jmenovaná fyzická osoba byla fakticky známa, nicméně opět ani k ní nebyly vyloženy důvody jinak dostatečně odůvodňující závěr, že trestný čin spáchala a bylo by proti ní vedeno trestní stíhání. Naplnění subjektivní stránky ve vztahu k trestní odpovědnosti právnické osoby za určitý trestný čin se má dokazovat nepřímou, právě prostřednictvím zavinění fyzické osoby, která jedná za právnickou osobu. Navíc aktivizace J. V. na tomto místě podle státního zástupce vyznívá spíše směrem k přístupujícímu korektivu podle § 8 odst. 2 písm. b) t.o.p.o., který by měl spojovat fyzickou osobu a právnickou osobu s trestným činem v souvislosti s přičitatelností, a to v druhé variantě omisivní povahy, jež pokrývá zanedbání realizace dohledu a kontroly nad řadovými zaměstnanci právnické osoby. Pokud státní zástupce vzal v potaz J. J.,

který působil v letech 2013 až 2017 na pozici ředitele správy XY kraje, bod 22. napadeného rozsudku zanechává pouze spekulaci o tom, nakolik zdravotní stav vegetace podél dopravní komunikace byl znám i jemu, podepsal-li smlouvy ke znaleckým zkoumáním ve vyšší finanční hodnotě za účelem inventarizace a posouzení zdravotního stavu vegetace.

16. Závěrem proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu, jakož i další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. odvolacímu soudu nařídil, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Současně vyjádřil svůj souhlas s projednáním dovolání v neveřejném zasedání ve smyslu § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.

III.

Přípustnost dovolání a obecná východiska rozhodování

17. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) především zkoumal, zda je výše uvedené dovolání přípustné, zda bylo podáno včas a oprávněnou osobou, zda má všechny obsahové a formální náležitosti a zda poskytuje podklad pro věcné přezkoumání napadeného rozhodnutí nebo zda tu nejsou důvody pro jeho odmítnutí.

18. Dospěl přitom k závěru, že dovolání podané proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 31 To 227/2022, je přípustné z hlediska ustanovení § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř. Obviněná je osobou oprávněnou k podání dovolání podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. Dovolání, které splňuje náležitosti obsahu dovolání podle § 265f odst. 1 tr. ř., podala prostřednictvím svého obhájce, tedy v souladu s ustanovením § 265d odst. 2 tr. ř., ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 tr. ř. a na místě určeném týměž zákonným ustanovením.

19. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly. Nejvyšší soud proto nejprve hodnotil, zda obviněnou vznesené námitky svým obsahem vyhovují uplatněným důvodům dovolání.

20. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán tehdy, jestliže jsou rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy.

21. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Nejvyšší soud konstatuje, že prvním okruhem námitek obviněná brojila proti hodnocení provedených důkazů a učiněným skutkovým zjištěním, resp. namítla zjevný rozpor ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Odvolacímu soudu vytkla hodnocení zejména podaného vysvětlení J. V. a výpovědi svědka J. Z., které podle jejího názoru interpretoval nesprávně. Obviněná namítla, že u osob J. V. a J. Š. nebylo prokázáno, zda se s předmětnými posudky vůbec seznámili. Takové námitky pod uplatněný dovolací důvod podřadit lze, ale Nejvyšší soud je opodstatněnými neshledal.

23. O zjevný rozpor se jedná tehdy, když skutková zjištění postrádají obsahovou spojitost s důkazy, když skutková zjištění soudů nevyplývají z důkazů při žádném z logicky přijatelných způsobů jejich hodnocení, když skutková zjištění soudů jsou opakem toho, co je obsahem provedených důkazů. Nejvyšší soud je však v daném ohledu povolán korigovat pouze nejextrémnější excesy (přiměřeně viz nález Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. III. ÚS 177/04, nález Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. IV. ÚS 570/03, a další). Existence případného zjevného rozporu mezi učiněnými skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy nemůže být založena jen na tom, že obviněný předkládá vlastní hodnocení důkazů a dovozuje z toho jiné skutkové, popř. i právní závěry (viz přiměřeně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 8 Tdo 1268/2013).

24. Pokud jde o hodnocení provedených důkazů, konkrétně obviněnou vytýkaného úředního záznamu o podaném vysvětlení J. V. a výslechu J. Z., pak tomu nelze ve smyslu základních zásad trestního řízení ničeho vytknout. Z obou těchto důkazů vyplývá, že J. V. o předmětných posudcích věděl. Nutno zdůraznit, že J. V. nepopřel, že by nebyl s obsahem znaleckého posudku Ing. Tomáše Sochy seznámen, což plyne z úředního záznamu o podaném vysvětlení. Vyjadřoval se rovněž k posudku od společnosti Safe Trees, s. r. o., o kterém J. Z. sdělil, že o něm nevěděl, což

odpovídá tomu, že ke dni 30. 6. 2016 odešel do důchodu. Pokud tedy obviněná namítla, že J. V. vycházel pouze z toho, co mu sdělil J. Z., již tato skutečnost svědčí o tom, že tomu tak nebylo. Jak sama obviněná potvrzuje, k přečtení tohoto úředního záznamu dala souhlas ve smyslu § 211 odst. 6 tr. ř., přičemž neobstojí v tomto směru námitka, že tak učinila za jiné důkazní situace, neboť ani v řízení před soudem prvního stupně nemohla vědět, jaké skutkové a na to navazující právní závěry soud prvního stupně učiní. Podstatné je, že tento souhlas udělila.

25. Namítla-li také, že argumentační linka odvolacího soudu o možném zavinění J. V. je překvapivá jednak s ohledem na skutečnost, že orgány činné v trestním řízení se jeho zaviněním již zabývaly a dospěly k negativnímu výsledku, jednak proto, že soud prvního stupně výslovně uvedl, že mu nelze klást zavinění předmětné dopravní nehody k tíži, je k tomu třeba uvést následující. Jak již bylo zmíněno, oba soudy vycházely z toho, že J. V. o posudcích prokazatelně věděl, stejně tak, že měl za to, že je s posudky náležitě jednáno. Pokud soud prvního stupně na základě takových skutkových zjištění dovedl, že mu nelze klást k tíži zavinění předmětné dopravní nehody, jedná se o závěr právní, nikoliv skutkový. Nelze tedy konstatovat, že se odvolací soud odchýlil od skutkového stavu učiněného soudem prvního stupně, aniž by postupoval podle § 259 odst. 3 tr. ř. Již na tomto místě je třeba dále poukázat na to, že usnesení o zahájení trestního stíhání mj. J. V. bylo usnesením státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 21. 8. 2020, č. j. 2 KZT 554/2020-8, zrušeno mj. z důvodu, že bylo v dané fázi „zcela předčasné hovořit o přičitatelnosti konkrétního jednání fyzické osoby (V.) osobě právnické“.

26. Jestliže jde o J. Š., tento v řízení nebyl vyslechnut, přičemž odvolací soud k němu v rovině úvah uvedl, že může pouze spekulovat o tom, zda mu byl zejména posudek společnosti Safe Trees, s. r. o., znám. Na druhou stranu konstatoval, že si nedokáže představit, že by jako technický pracovník (nastoupivší po J. Z.) vůbec nedisponoval v rámci převzetí pracovní agendy žádnou informací týkající se špatného zdravotního stavu vegetace podél komunikace I/XY jednak za situace, kdy touto informací obviněná disponovala nepřetržitě od roku 2013, a jednak za situace, kdy předmětnou problematiku měl přímo v popisu své pracovní činnosti.

27. V daném případě nelze hovořit o zjevném rozporu tak, jak jej má na mysli § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Učiněná skutková zjištění mají odpovídající obsahové zakotvení v provedených, v rozhodnutí konkretizovaných důkazech. Nelze přitom hovořit o tom, že by tato skutková zjištění postrádala obsahovou spojitost s důkazy, že by nevyplývala z důkazů při žádném z logicky přijatelných způsobů jejich hodnocení, či by byla opakem toho, co je obsahem provedených důkazů, tedy že by byla ve zjevném rozporu s provedenými důkazy. Odvolací soud přisvědčil správnosti a logice skutkových závěrů soudu prvního stupně formulovaných zejména v bodech 29. až 31. jeho rozsudku. Pouze doplnil, že pokud soud prvního stupně v rámci skutkové věty výroku o vině opomenul uvést do výčtu osob jednajících za obviněnou rovněž osoby vykonávající řídicí nebo kontrolní činnost [§ 8 odst. 1 písm. b) t.o.p.o.], ač sám skutkové zjištění v tomto směru učinil (bod 31. rozsudku soudu prvního stupně) a ač jinak správně tyto osoby uvedl v právní větě, pak toto drobné pochybení, stejně jako absentující odkaz na přičitatelnost jednání i podle § 8 odst. 2 písm. a) t.o.p.o. v právní větě, odvolací soud napravil. Odůvodnění napadeného rozsudku odvolacího soudu přitom odpovídá § 125 odst. 1 tr. ř.

28. Další dovolací argumentace navazovala na učiněná skutková zjištění v tom smyslu, zda tu byla fyzická osoba, jejíž jednání je obviněné možno přičítat. Obviněná odvolacímu soudu vytkla, že není zřejmé, na základě jakých skutečností dovedl naplnění znaku subjektivní stránky trestného činu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku, neboť se nevěnoval zavinění na straně neztotožněné fyzické osoby ve smyslu § 8 odst. 3 t.o.p.o. Namítla, že nespécifikoval tuto konkrétní osobu ve smyslu § 8 odst. 1 písm. a) až d) t.o.p.o., která měla být pachatelem a jejíž jednání jí (obviněné) lze přičítat, jelikož i bez zjištění konkrétní fyzické osoby musejí pro aplikaci § 8 odst. 3 t.o.p.o. existovat důvody, které by jinak dostatečně odůvodňovaly závěr, že skutek nezjištěná osoba spáchala a bylo by proti ní zahájeno trestní stíhání. Takovou argumentaci lze sice pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. podřadit, ale ani ji opodstatněnou neshledal.

29. Z hlediska subjektivní stránky u trestného činu usmrcení z nedbalosti podle § 143 tr. zákoníku se vyžaduje nedbalost podle § 16 tr. zákoníku. Postačí přitom i zavinění z nevědomé nedbalosti ve smyslu § 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, tedy tehdy, když pachatel „nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl“. Posouzení, zda pachatel „vědět měl“, závisí na tom, zda měl subjektivní povinnost se seznámit s rozhodnými skutečnostmi, zatímco posouzení, zda pachatel „vědět mohl“, spočívá v tom, zda měl objektivní možnost se s těmito skutečnostmi seznámit. Při absenci jednoho z těchto kritérií pachatel nejedná z nevědomé nedbalosti a nelze mu přičítat zavinění k trestněprávně relevantnímu následku (srov. [rozhodnutí č. 6/1988](https://rozhodnuti.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebPrint/66C7875DFBFAA9F1C1258A91001B7CA0?openDocument) Sb. rozh. tr.).

30. K založení trestní odpovědnosti právnické osoby není nutné zjistit a prokázat, která konkrétní fyzická osoba uvedená v § 8 odst. 1 t.o.p.o. se dopustila jednání popsaného v odstavcích 1 a 2. Důležité je pouze to, že bude prokázáno, že uvedeného jednání se některá z těchto osob dopustila, i když se ji nepodaří identifikovat či ztotožnit.

Například bude prokázáno, že jednání se dopustil některý z členů představenstva, ale není najisto postaveno, který to byl. Tím zákon výrazně osamostatňuje trestní odpovědnost právnických osob, vyplývající z odlišnosti předpisů [trestního zákoníku](#) a tohoto zákona (t.o.p.o.), zejména co do odlišnosti podmínek zakládajících trestní odpovědnost, od trestní odpovědnosti fyzických osob uvedených v § 8 odst. 1 t.o.p.o. Trestní odpovědnost právnické osoby tak není závislá na tom, zda bude možno zjistit nebo dokonce usvědčit či odsoudit za spáchaný trestný čin fyzickou osobu, která jednala ve smyslu § 8 odst. 1 a 2 t.o.p.o. Stačí, když bude prokázáno, že některá z osob ve vztahu k právnické osobě jednala způsobem, jímž při splnění podmínek uvedených v § 8 odst. 1 nebo 2 t.o.p.o. došlo k spáchání trestného činu právnickou osobou [DĚDIČ, Jan. § 8 (Trestní odpovědnost právnické osoby). In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GRIVNA, Tomáš, PÚRY, František, ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 222.].

31. Ve vztahu k § 8 odst. 3 t.o.p.o. lze odkázat na závěry z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. 5 Tdo 784/2016, podle kterých toto ustanovení připouští vyvodit trestní odpovědnost právnické osoby i tehdy, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v § 8 odst. 1 a 2 t.o.p.o. Rozhodná skutková zjištění ovšem musí i v tomto případě poskytovat dostatečný podklad ke spolehlivému závěru, že určitá fyzická osoba – byť neznámá či neztotožněná – spáchala protiprávní čin jménem trestně odpovědné právnické osoby, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, že si tak počínala v postavení vyžadovaném podle § 8 odst. 1 písm. a) až d) t.o.p.o. a že vzhledem k tomu lze přičítat spáchání trestného činu právnické osobě ve smyslu § 8 odst. 2 t.o.p.o.

32. V této věci je podstatné, že v rozhodné době o daných posudcích, a tedy o havarijním stavu předmětného stromu věděl přinejmenším vedoucí provozního úseku V., a to již od roku 2013, přičemž povinností tohoto provozního úseku bylo tento strom odstranit. Žádná z osob zařazených pod tento provozní úsek s tím však nic neudělala, resp. nekonala, ač tuto povinnost měla, což sám V., který měl minimálně v rovině kontrolní činnosti povinnost dohlédnout na to, jak je s posudky naloženo, uznal. Nelze se přitom odvolávat na to, že nebylo najisto prokázáno, že ne všechny osoby, a konkrétně bylo uvažováno o J. Š., který nastoupil na pozici J. Z., o daných posudcích věděly. Jestliže by se s posudky J. Š. neseznámil a v návaznosti na to s nimi nijak nenaložil, ačkoliv to vyplývalo z popisu jeho práce a tyto posudky měl provozní úsek k dispozici, nelze ho z možného okruhu fyzických osob, které měly konat a neučinily tak, vyjmout. Není od věci připomenout, že ředitel Správy XY J. J. podepsal jak smlouvu na vypracování znaleckého posudku s Ing. Tomášem Sochou, tak smlouvu se společností Safe Trees, s. r. o.

33. Nejvyšší soud v návaznosti na to považuje za podstatné body 24. a 25. napadeného rozsudku, v nichž odvolací soud konstatuje a ztotožňuje se se soudem prvního stupně v tom, že obviněná měla nastavený systém vnitřního řízení a kontroly interním předpisem, tento systém však fakticky řádným způsobem využíván nebyl. V daném směru je vhodné z napadeného rozsudku zopakovat, že v kontextu organizačního předpisu, s ohledem na popis pracovní činnosti J. V. coby vedoucího provozního úseku a rovněž s přihlédnutím k obsahu výpovědi bývalého ředitele Správy XY J. J. je nutno konstatovat, že primárním vztahem řízení a kontroly je vztah nadřízenosti a podřízenosti, který se v rovině Správy XY odvíjel v rozhodné době jednak od řídicí pravomoci vedoucího provozního úseku ve vztahu k pracovníkům provozního úseku, a jednak od řídicí pravomoci ředitele Správy ve vztahu ke všem útvarům a zaměstnancům Správy. Právě ve vztahu k fungování takto popsaného řídicího a kontrolního systému je pak nutno obviněné vytknout jeho nedostatečné fungování, které se promítlo jednak v nečinnosti J. V. coby vedoucího provozního úseku majícího na starost řízení a kontrolu podřízených pracovníků jeho úseku stran plnění obecně právních předpisů ve vztahu k zajištění řádné údržby komunikace I/XY (zahrnující logicky i eliminaci bezpečnostních rizik hrozících účastníkům silničního provozu na předmětné komunikaci), a jednak i v *de facto* nefunkční kontrolní činnosti ze strany ředitele Správy XY. V tomto směru totiž svědek J. J., coby bývalý ředitel Správy XY, v rámci své výpovědi uvedl mj. to, že kontrolu v rámci XY kraje prováděl on, jako kontrolní mechanismus byly realizovány týdenní porady vedení, při nichž jednotliví vedoucí podávali referáty o tom, jak jejich práce probíhá, vyjadřovali se ke svým oddělením a k tomu, co mají v kompetenci. Z výpovědi svědka ovšem současně vyplynulo to, že kontrola byla řešena pouze na poradách, dál se výstupy neřešily, svědek si nedovedl představit konkrétně něco zkontrolovat (č. l. 875–876). Právě s ohledem na toto vyjádření je pak zřejmé, že systém kontroly v rámci Správy XY ŘSD v rozhodném období fungoval naprosto nedostatečně. Jestliže totiž Správa XY dlouhodobě disponovala dvěma dendrologickými posudky, z nichž jednoznačně vyplynulo riziko pádu stromů v blízkosti frekventované silnice I/XY, požadavek na jejich okamžité odstranění, a tím bezprostřední riziko vzniku škody na majetku či zdraví třetích osob, přičemž o existenci dendrologických posudků v hodnotě stovek tisíc korun nepochybně měl povědomí jak ředitel Správy XY (který smlouvy na jejich vyhotovení podepsal) a rovněž minimálně další řídicí pracovník – vedoucí provozního úseku, je pak pro krajský soud, jak přílehlavě konstatoval, nepředstavitelné to, že by – při řádném výkonu kontroly plnění pracovních úkolů s ohledem na nutnost dodržování obecně závazných předpisů (mj. generální prevenční povinnosti zakotvené v § 2900 NOZ či povinností plynoucích ze zák. 13/1997 Sb.) – nebyly realizovány žádné kroky, jež by účinně a bez zbytečného odkladu vedly k eliminaci akutních rizik vyplývajících ze špatného zdravotního stavu stromů podél silnic ve správě obviněné, jež bezprostředně ohrožovaly majetek a zdraví účastníků silničního provozu.

34. Pro závěr o spáchání trestného činu obviněnou tedy není podstatné, zda byla zjištěna, usvědčena, resp. najisto postavena konkrétní fyzická osoba, jejíž jednání lze obviněné právnické osobě přičítat (§ 8 odst. 3 t.o.p.o.). Zásadní je, že zde byl okruh osob ve smyslu § 8 odst. 1 písm. b), d) t.o.p.o., které spadaly pod Správu XY ŘSD, zejména pak jeho provozní úsek, o němž bylo bezpečně zjištěno, že si obstaral předmětné posudky, měl na starost daný strom odstranit a neučinil tak, resp. nebylo řádně kontrolováno, zda tak učiněno bylo, či nikoli, přestože to bylo jeho povinností. Jednání těchto osob přitom lze obviněné přičítat ve smyslu § 8 odst. 2 písm. a), b) t.o.p.o.

35. S ohledem na vše uvedené je třeba uzavřít, že se odvolací soud neodchýlil od skutkového stavu učiněného soudem prvního stupně, přičemž o překvapivém rozhodnutí hovořit nelze, jelikož i soud prvního stupně dospěl k závěru o nedbalostním zavinění. Napadený rozsudek odvolacího soudu proto ob stojí.

V.

Způsob rozhodnutí

36. Z těchto důvodů Nejvyšší soud dovolání jako zjevně neopodstatněné odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. Učinil tak v neveřejném zasedání v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. Pokud jde o rozsah odůvodnění tohoto usnesení, odkazuje se na ustanovení § 265i odst. 2 tr. ř., podle něhož [v] *odůvodnění usnesení o odmítnutí dovolání Nejvyšší soud jen stručně uvede důvod odmítnutí poukazem na okolnosti vztahující se k zákonnému důvodu odmítnutí.*

37. Na tomto místě Nejvyšší soud podotýká, že o podnětu obviněné k odložení výkonu napadeného rozsudku ve smyslu § 265o odst. 1 tr. ř. bylo rozhodnuto předsedou senátu samostatným usnesením ze dne 5. 6. 2023, sp. zn. 6 Tdo 472/2023.

Poučení: Proti rozhodnutí o dovolání není s výjimkou obnovy řízení opravný prostředek přípustný (§ 265n tr. ř.).

V Brně dne 26. 9. 2023

JUDr. Vladimír Veselý
předseda senátu